

TARU SORMUSTEN HERRASTA 3

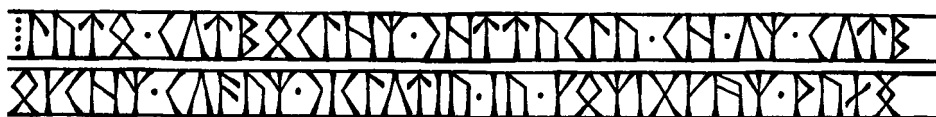
KUNINKAAN PALUU

J. R. R. TOLKIEN

SUOMENTANEET KERSTI JUVA JA PANU PEKKANEN

J. R. R. TOLKIEN

Suomenmetut teokset:

HOBITTI ELI SINNE JA TAKAISIN

MAAMIES JA LOHIKÄÄRME

TARU SORMUSTEN HERRASTA I-III:

I SORMUKSEN RITARIT

II KAKSI TORNIA

III KUNINKAAN PALUU

TOM BOMBADILIN SEIKKAILUT

PUU JA LEHTI

SEPPÄ JA SATUMAA

KIRJEITÄ JOULUPUKILTA

SILMARILLION*

J. R. R. TOLKIENIN MAALAUKSIA JA PIIRROKSIA*

KESKENERÄISTEN TARUJEN KIRJA*

KIRJEET*

HERRA BLISS

BILBON VIIMEINEN LAULU

SATUJEN VALTAKUNTA

ROVERANDOM

HÚRININ LASTEN TARINA*

KULLERVON TARINA

GONDOLININ TUHO*

KIRJOITUKSIA KESKI-MAASTA

NÚMENORIN TUHO

* Toimittanut Christopher Tolkien

• ၆၆၁ • ၆၇၂ • ၆၈၃ • ၆၉၄ • ၇၀၅ • ၇၁၆ • ၇၂၇ • ၇၃၈ • ၇၄၉ • ၇၆၀ • ၇၇၁ • ၇၈၂ • ၇၉၃ • ၈၀၄ • ၈၁၅ • ၈၂၆ • ၈၃၇ • ၈၄၈ • ၈၅၉ • ၈၇၀ • ၈၈၁ • ၈၉၂ • ၉၀၃ • ၉၁၄ • ၉၂၅ • ၉၃၆ • ၉၄၇ • ၉၅၈ • ၉၆၉ • ၉၈၀ • ၉၉၁ • ၉၉၂ • ၉၉၃ • ၉၉၄ • ၉၉၅ • ၉၉၆ • ၉၉၇ • ၉၉၈ • ၉၉၉ • ၁၀၀၀

• ၆၆၁ • ၆၇၂ • ၆၈၃ • ၆၉၄ • ၇၀၅ • ၇၁၆ • ၇၂၇ • ၇၃၈ • ၇၄၉ • ၇၆၀ • ၇၇၁ • ၇၈၂ • ၇၉၃ • ၈၀၄ • ၈၁၅ • ၈၂၆ • ၈၃၇ • ၈၄၈ • ၈၅၉ • ၈၇၀ • ၈၈၁ • ၈၉၂ • ၉၀၃ • ၉၁၄ • ၉၂၅ • ၉၃၆ • ၉၄၇ • ၉၅၈ • ၉၆၉ • ၉၈၀ • ၉၉၁ • ၉၉၂ • ၉၉၃ • ၉၉၄ • ၉၉၅ • ၉၉၆ • ၉၉၇ • ၉၉၈ • ၉၉၉ • ၁၀၀၀

Englanninkielinen alkuteos
THE RETURN OF THE KING

Originally published in the English language by HarperCollins Publishers Ltd.
under the title

The Return of the King

Being the third part of The Lord of the Rings

© The Tolkien Estate Limited 1955, 1966

Kartan »Rohan, Gondor ja Mordor» piirtänyt C. R. Tolkien teokseen *Taru Sormusten herrasta*

Kartan »Keski-Maan läntiset osat kolmannen ajan lopulla»

piirtänyt C. R. Tolkien teokseen *Keskeneräisten tarujen kirja*

»J.R.R Tolkien asserts the moral right to be acknowledged as the author of this work»

TOLKIEN[®], [®] and *J.R.R. Tolkien*[®] are registered trademarks of The Tolkien Estate Limited.

Suomenkielinen laitos © suomentajat ja WSOY 1975, 2024

Suomentajan jälkisanat © Kersti Juva 2023

Werner Söderström Osakeyhtiö

Suomennettu vuoden 1966 laitoksesta

Suomennoksen tarkistanut Kersti Juva 2023, 2024

alkuteoksen myöhempiin laitoksiin tehdyt korjaukset huomioiden

Runosuomennokset tarkistanut Alice Martin 2023

Nimiö sivujen riimujen ja *tengwar*-kirjoituksen suomennos Alice Martin, kalligrafia Heikki Kalliomaa

Suomenkielisen hakemiston koontanut, sen johdannon suomeksi toimittanut

ja J. R. R. Tolkienin selitykset suomentanut Pekka Tuomisto

Suomentajat ovat saaneet avustusta suomalaisen kirjallisuuden edistämisvaroista.

Suomentaja Kersti Juva kiittää Kontuwiki-yhteisöä avusta virheiden korjaamisessa

ja uusien nimien luomisessa sekä WSOY:n kirjallisuussäätiötä

suomennoksen tarkistustyön tukemisesta.

ISBN 978-951-0-50861-9

Painettu EU:ssa

*Kolme Sormusta haltiakuninkaille alla auringon,
seitsemän kääpiöruhtinaille kivisaleissaan,
yhdeksän ihmisille jotka vie tuoni armoton,
yksi Mustalle ruhtinaalle valtaistuimellaan
maassa Mordorin joka varjojen saartama on.
Yksi Sormus löytää heidät, se yksi heitä hallitsee,
se yksi heidät yöhön syöksee ja pimeyteen kahlitsee
maassa Mordorin joka varjojen saartama on.*

Tämä on Sormusten herran tarun kolmas osa.

Ensimmäinen osa, *Sormuksen ritarit*, kertoi miten Gandalf Harmaa sai selville, että hobitti Frodon omistama sormus oli itse asiassa Sormusten sormus, kaikkien Mahtisormusten hallitsija. Niin Frodo joutui pakenemaan tovereidensa kanssa hiljaisesta Konnusta, kotoaan, Mordorin Mustien ratsastajien kauhu kintereillään, kunnes he viimein Aragornin, Eriadorin samoojan avulla ja suurien vaarojen kautta saapuivat Rivendelliin Elrondin taloon.

Siellä pidettiin Elrondin suuri Neuvonpito, jossa päätettiin että Sormus tulee tuhota, ja Frodo nimitettiin Sormuksen viejäksi. Sormuksen ritarit valittiin tuolloin, ja heidän tuli auttaa Frodoa. Hänen tehtävänsä oli mikäli mahdollista mennä Mordorin Tuliselle vuorelle, itsensä vihollisen maahan, sillä vain siellä Sormus voitaisiin tuhota. Tähän saattueeseen kuuluivat Aragorn ja Boromir, Gondorin valtiaan poika, ihmisten edustajina; Legolas, Synkmetsän haltiakuninkaan poika haltioiden edustajana; Gimli Glóinin poika Yksinäiseltä vuorelta kääpiöiden edustajana; Frodo ja hänen palvelijansa Samvais ja hänen kaksi nuorta sukulaistaan Meriadoc ja Peregrin hobittien edustajina; sekä Gandalf Harmaa.

Toverukset matkasivat salassa kauas pohjoisen Rivendellistä. He epäonnistuivat yrittäessään ylittää talvisaikaan Caradhrasin korkeaa solaa; ja Gandalf johti heidät salatun portin läpi ja he astuivat Morian mittaamattomiin kairoksiin löytääkseen tien vuorten alitse. Siellä, taistelussa alamaailman hirveää henkiolentoa vastaan, Gandalf vajosi mustaan syvyyteen. Mutta Aragorn, joka nyt paljastui Lännen muinaisten kuninkaitten perijäksi, johti Saattueen Morian Itäportilta eteenpäin, Lórienin haltiamaan läpi ja alas suurta Anduin-virtaa, kunnes he saapuivat Raurosin putouksille. He olivat jo oivaltaneet, että vakoojat tarkkailivat heidän matkaansa ja että Klonkku-otus, joka kerran oli omistanut Sormuksen ja yhä himoitsi sitä, seurasi heidän jälkiään.

Kävi välttämättömäksi päättää, kääntyisivätkö he itään ja Mordoriin; vai lähtisivätkö Boromirin mukana Minas Tirithin, Gondorin keskustaajungin, avuksi tulevassa sodassa; vai pitäisikö heidän erota. Kun kävi selväksi, että Sormuksen viejä oli päättänyt jatkaa toivotonta matkaa Vihollisen maahan, yritti Boromir kaapata Sormuksen väkivoimalla. Ensimmäinen osa päättyy siihen, että Boromir lankeaa Sormuksen pauloihin. Frodo ja hänen palvelijansa Samvais pakenevat ja katoavat. Saattueen muut jäsenet joutuvat erilleen, kun paikalle äkkiä hyökkää örkkisotilaita; näistä osa on Mordorin Mustan ruhtinaan

palveluksessa ja osa petturin, Rautapihan Sarumanin palveluksessa. Sormuksen viejän tehtävä näyttää jo tuhoon tuomitulta.

Toinen osa (kolmas ja neljäs kirja), *Kaksi tornia*, kertoi ritareiden toimista Saattueneen hajoamisen jälkeen. Kolmannessa kirjassa kerrottiin Boromirin katumuksesta ja kuolemasta ja miten hänet haudattiin veneeseen, joka laskettiin Raurosin putouksiin. Siinä kerrottiin, miten örkit ottivat vangiksi Meriadocin ja Peregrinin ja raahasivat heitä kohti Rautapihaa Rohanin itäisten tasankojen poikki; ja miten Aragorn, Legolas ja Gimli ajoivat niitä takaa.

Silloin ilmestyivät Rohanin ratsastajat. Marsalkka Éomerin johtama ratsuväkiosasto saartoi örkit Fangornin metsän laitaan ja tuhosi ne; mutta hobitit pääsivät pakenemaan metsään ja tapasivat siellä entti Puuparran, Fangornin salaisen valtiaan. He liittyivät hänen seuraansa ja saivat nähdä miten puukansan viha nousi yli äyräiden ja he lähtivät marssimaan Rautapihaan.

Sillä aikaa Aragorn ja hänen toverinsa tapasivat taistelusta palaavan Éomerin. Hän antoi heidän käyttöönsä hevoset ja he ratsastivat metsän reunaan. Etsittyään jonkin aikaa turhaan hobitteja he kohtasivat kuolemasta palanneen Gandalfin, joka nyt oli Valkoinen ratsastaja, vaikka verhoutui yhä harmaaseen. Hänen kanssaan he ratsastivat Rohanin poikki Markin kuningas Théodenin kartanoon, ja Gandalf paransi ikääntyneen kuninkaan ja pelasti hänet Kärmekielen pauloista. Kärmekieli oli ilkeä neuvonantaja ja Sarumanin salainen liittolainen. He lähtivät kuninkaan ja hänen sotajoukkonsa kanssa Rautapihan armeijoita vastaan ja ottivat osaa Ämyrilinnan epätoivoiseen mutta voittoisaan taisteluun. Sitten Gandalf johti heidät Rautapihaan ja kävi ilmi että puukansa oli murskannut tuon linnakkeen. Saruman ja Kärmekieli oli saartettu Orthancin voittamattomaan torniin.

Gandalf ja Saruman kävivät keskustelun ja Saruman kieltäytyi katumasta, ja Gandalf pani hänet viralta ja katkaisi hänen sauvansa ja jätti hänet enttien valvontaan. Erästä ikkunasta heitti Kärmekieli kivellä Gandalfia, mutta ei osunut, ja Pippin otti kiven maasta. Kävi ilmi että se oli yksi kolmesta säilyneestä *palantirista*, Númenorin näykykivistä. Myöhään yöllä Pippin lankesi Kiven houkutukseen; hän varasti sen ja katsoi siihen, ja paljastui näin Sauronille. Kirja päättyi siihen, että Rohanin laidunten yli saapui lentävällä ratsulla nazgûl, sormusaave, uhkaavan sodan enteenä. Gandalf antoi *palantirin* Aragornille, otti Peregrinin mukaansa ja lähti ratsastamaan kohti Minas Tirithiä.

Neljännessä kirjassa kerrottiin jälleen Samista ja Frodosta. He olivat eksyneet Emyn Muilin karuille kukkuloille. Siinä kerrottiin, miten he pääsivät kukkuloilta alas ja miten Sméagol-Klonkku yhytti heidät; ja miten Frodo kesytti Klonkun ja hillitsi sen pahuuden niin että se johti heidät Kalmansoiden yli ja Morannonin autiomaiden poikki Mordorin pohjoiselle Mustalle portille.

Portista oli mahdotonta päästä sisään, ja Frodo otti vastaan Klonkun neuvon. He lähtivät etsimään »salaista solaa», jonka olinpaikan se tiesi ja jonka oli määrä sijaita etelässä Varjovuorilla, Mordorin länsimuurilla. Matkalla sinne heidät yllätti Faramirin, Boromirin veljen, johtama partio Gondorin miehiä. Faramir sai selville heidän tehtävänsä mutta vältti kiusauksen, johon Boromir oli langennut, ja lähetti heidät matkaan kohti Cirith Ungolia, Hämähäkin solaa; mutta hän varoitti heitä ja sanoi, että tuossa paikassa asui kuolemanvaara, josta

Klonkku oli kertonut vähemmän kuin tiesi. Heidän saapuessaan Tienristeykseen ja kääntyessään Minas Morgulin tielle lähti Mordorista suuri pimeys, joka peitti kaiken maan. Silloin Sauron lähetti taisteluun ensimmäisen armeijansa, jota johti sormusaaveiden musta kuningas. Sormuksen sota oli alkanut.

Klonkku opasti hobitit salaiselle tielle ja he pääsivät kiertämään Minas Morgulin, ja sysipimeässä he saapuivat viimein Cirith Ungoliin. Siellä Klonkku vajosi taas pahuuden valtaan ja yritti pettää heidät ja luovuttaa heidät solan hirviömäiselle vartijalle Lukitarille. Samin sankaruus esti sen aikeet, sillä hän ajoi kimppuunsa käyneen Klonkun tiehensä ja haavoitti Lukitaria.

Toinen osa päättyy Samvaisin valintoihin. Frodo, jota Lukitari on pistänyt, makaa maassa kuolleena, kuten näyttää. Tehtävä voi päättyä vain tuhoon tai sitten Samvaisin on hylättävä isäntänsä. Viimein hän ottaa Sormuksen ja yrittää lähteä suorittamaan yksin toivotonta tehtävää. Mutta juuri kun hän on astumaisillaan Mordorin maahan, tulee Minas Morgulista ja solan huippua vartiiovasta Cirith Ungolin tornista örkkejä. Samvais panee Sormuksen sormeensa ja kuuntelee näkymättömänä örkkien kinastelua ja saa selville, että Frodo ei olekaan kuollut vaan huumattu. Hän lähtee ajamaan heitä takaa, mutta liian myöhään. Örkit kantavat Frodon pois ja vievät tornin alaovelle johtavaan tunneliin. Samvais pyörtyy oven eteen samalla hetkellä, kun se kalahtaa kiinni.

Tämä viimeinen ja kolmas osa kertoo Gandalfin ja Sauronin vastakkaisista suunnitelmista aina viimeiseen mullerrukseen ja pimeyden päättymiseen saakka. Ensin palaamme Sormuksen sodan melskeisiin.

SISÄLLYS

VIIDES KIRJA

1	Minas Tirith	637
2	Harmaa komppania	659
3	Rohanin kutsunta	674
4	Gondorin piiritys	686
5	<i>Rohirimin</i> ratsastus	707
6	Taistelu Pelennorin pelloilla	715
7	Denethorin rovio	725
8	Parannuksen tarha	732
9	Viimeinen neuvottelu	744
10	Musta portti aukeaa	753

KUUDES KIRJA

1	Cirith Ungolin torni	765
2	Varjojen maa	781
3	Tuomiovuori	795
4	Cormallenin kenttä	808
5	Käskynhaltija ja kuningas	817
6	Jäähyväisiä	830
7	Kotiinpäin	843
8	Konnun puhdistus	850
9	Harmaat satamat	870

LIITTEET

A	Annaalit kuninkaista ja hallitsijoista	881
	I Númenorilaiset kuninkaat	881
	II Eorlin huone	906
	III Durinin kansa	912
B	Vuosien kirja (Läntisten maiden aikakirjat)	921
C	Sukupuita (hobittien)	935
D	Kalenterit	942
E	Lukeminen ja kirjoittaminen	948
	I Sanojen ja nimien ääntäminen	948
	II Kirjoittaminen	951

F	I	Kolmannen ajan kielet ja kansat	960
	II	Käännöksestä	965
Suomentajan jälkisanat			971
HAKEMISTOT			
	I	Runot ja laulut	984
	II	Runot ja lauseet muilla kielillä kuin yhteiskielellä	984
	III	Henkilöt, paikat ja muut asiat	985

KUNINKAAN PALUU

TARU SORMUSTEN HERRASTA

Kolmas osa

VIIDES KIRJA

MINAS TIRITH

PIPPIN KURKISTI GANDALFIN viitan suojasta. Hän ei tiennyt, oliko hän hereillä vai yhä unessa, siinä pitkässä vilisevässä unessa, jota hän oli nähnyt ratsastuksen yhä jatkuessa. Tumma maailma kohisi ohi ja tuuli lauloi hurjasti hänen korvissaan. Hän ei nähnyt muuta kuin pyörivät tähdet ja valtavia tummia varjoja kaukana oikealla puolellaan siellä missä etelän vuoret kiitivät ohi. Hän yritti unen ja valveen välillä arvioida ajan kulkua ja matkan vaiheita, mutta muisti hapuili unenpöpperössä.

Ensin he olivat ratsastaneet hurjaa vauhtia pysähtymättä, ja aamunkoitteessa oli välkkynyt vaalea kullankajo ja he olivat saapuneet hiljaiseen kaupunkiin ja kukkulan huipulla olevaan suureen tyhjään rakennukseen. Ja tuskin he olivat päässeet sinne, kun siivekäs varjo oli taas kerran lentänyt heidän ylitseen ja ihmiset olivat lymyneet peloissaan. Mutta Gandalf oli lausunut hänelle lempeitä sanoja ja hän oli nukkunut nurkassa, väsymyksestä huolimatta levottomasti, tajuten hämärästi miten ihmisiä kulki edestakaisin ja Gandalf antoi määräyksiä. Ja sitten taas ratsastettiin, laukattiin yössä. Oli menossa toinen, ei vaan kolmas yö sen jälkeen kun hän oli katsonut Kiveen. Ja tuo kaamea muistikuva herätti hänet kokonaan ja hän värisi ja tuulen suhina täyttyi uhkaavista äänistä.

Taivaalla hehkui valoa, keltaista tulta loimotti tummien rinteiden takaa. Hetken kauhun vallassa Pippin painautui taaksepäin miettien, mihin kauheaan maahan Gandalf häntä kuljetti. Hän hieroi silmiään ja näki, että kuu oli nousemassa idän varjojen yläpuolelle, nyt se oli jo lähes täysi. Yö ei siis ollutkaan vielä vanha, pimeä matka jatkuisi vielä tuntikausia. Hän liikahti ja alkoi puhua.

»Missä me olemme, Gandalf?» hän kysyi.

»Gondorin valtakunnassa», vastasi velho. »Anórienin maa kiittää ohitsemme.»

He olivat taas hetken hiljaa. »Mitä tuo on?» huudahti Pippin äkkiä ja tarrautui Gandalfin kaapuun. »Katso! Punainen tulenlieska! Onko tässä maassa lohikäärmeitä? Katso, toinenkin!»

Vastaukseksi Gandalf huusi ääneen hevoselleen. »Eteenpäin, Hallavaharja! Täytyy kiiruhtaa. Aikaa on vähän. Katso: Gondorin kokot palavat ja kutsuvat apua. Sota on syttynyt. Katso, Amon Dînillä on tuli, ja Eilenachilla palaa liekki;

siinä ne ovat idästä länteen: Nardol, Erelas, Min-Rimmon, Calenhad, ja Halifirien Rohanin rajalla.»

Mutta Hallavaharja jarrutti askeliaan, hiljensi käyntiin ja nosti sitten päänsä ja hirnui. Ja pimeydestä kuului hirnunta vastaukseksi, sitten kuului kavioiden töminää ja kolme ratsastajaa pyyhälsi esiin, ja kuin aaveet kuun valossa ne katosivat länteen. Sitten Hallavaharja jännittyi ja hyökkäsi pimeyteen, ja yö tulvi sen ylitse kuin ulvova tuuli.

Pippiniä alkoi taas nukuttaa eikä hän kiinnittänyt paljon huomiota Gandalfin kertomukseen Gondorin tavoista ja siitä, miten Kaupungin valtias oli antanut koota kokot suuren vuorijonon alakukkuloille sen molemmille puolille ja piti näissä asemapaikoissa levänneitä hevosia alati valmiina kantamaan valtiaan sanansaattajia pohjoiseen Rohaniin tai etelään Belfalasiin. »Siitä on kauan kun pohjoiskokot sytyttiin», hän sanoi, »eikä niitä tarvittu Gondorin muinaisaikoina, sillä Seitsemän kiveä olivat olemassa.» Pippin vaihtoi asentoa.

»Nuku taas, äläkä pelkää!» Gandalf sanoi. »Sillä sinä et ole Frodon tavoin matkalla Mordoriin vaan Minas Tirithiin, ja siellä olet niin turvassa kuin vain kukaan voi näinä aikoina. Jos Gondor kaatuu, tai Sormus kaapataan, silloin ei Kunta käy turvapaikasta.»

»Etpä paljon lohduta», Pippin sanoi, mutta joka tapauksessa uni alkoi saada hänessä vallan. Viimeinen muistikuva ennen vajoamista syvään uneen oli välähdyks korkeista valkeista huipuista, jotka hohtivat kuin kelluvat saaret pilvien yläpuolella länttä kohti etenevän kuun valon osuessa niihin. Hän pohti missä Frodo oli, ja oliko hän jo Mordorissa vai oliko kuollut; eikä hän tiennyt että kaukaa Frodo katseli samaa kuuta, kun se laski Gondorin taakse ennen päivän koittoa.

Pippin heräsi puheen ääniin. Vielä yksi piileskelyn päivä ja matkayö oli mennyt. Oli aamuhämärä: kylmä sarastus teki taas tuloaan ja heidän ympärillään leijui kylmää harmaata usvaa. Hallavaharja seisoi hiestä höyryten, mutta kannatteli kaulaansa ylpeästi eikä osoittanut väsymisen merkkejä. Sen ympärillä seisoivat monia lämpimiin kaapuihin kietoutuneita miehiä ja heidän takanaan häämöitti usvassa kivimuuri. Muuri näytti olevan osaksi raunioina, mutta jo ennen kuin yö oli mennyt, saattoi kuulla kiireisen työn ääniä: vasaroiden pauketta, laastilastojen kilinää ja pyörrien kitinää. Sumussa siellä täällä hohti himmeästi soihtuja ja tulia. Gandalf puhui miehille, jotka seisovat hänen tiellään, ja ryhtyessään kuuntelemaan Pippin tajusi olevansa keskustelun kohteena.

»Totisesti, teidät me tunnemme, Mithrandir», sanoi miesten johtaja, »ja te tiedätte Seitsemän portin tunnussanat ja saatte vapaasti mennä. Mutta seura-laistanne emme tunne. Mikä hän on? Pohjoisten vuorten kääpiökö? Me emme tahdo maahamme muukalaisia näinä aikoina, elleivät he ole mahtavia asemiehiä, joiden uskollisuuteen ja apuun me voimme luottaa.»

»Minä menen hänestä takuuseen Denethorin istuimen edessä», Gandalf sanoi. »Ja mitä uljuuteen tulee, sitä ei voi päätellä pituudesta. Hän on kokenut enemmän taisteluja ja vaaroja kuin sinä, Ingold, vaikka oletkin kahdesti hänen mitaisensa, ja nyt hän tulee Rautapihan valtauksesta, josta me tuomme uutisia. Hän on suuren uupumuksen vallassa, muuten herättäisin hänet. Hänen nimensä on Peregrin, ja hän on hyvin urhoollinen mies.»

»Oikeinko ihmismies?» sanoi Ingold epäillen, ja muut nauroivat.

»Vai ihmismies!» huudahti Pippin täysin hereillä. »Ihminenkö! Takuulla en! Minä olen hobitti enkä ole sen paremmin urhoollinen kuin ihmismieskään, paitsi mitä nyt joskus vähän on pakko uskaltaa. Älkää antako Gandalfin pettää itseänne!»

»Enemmällä voi tuskin kerskua moni suurten töiden tekijäkään», sanoi Ingold. »Mutta mikä on hobitti?»

»Puolituinen», Gandalf vastasi. »Ei, ei se josta oli puhe», hän lisäsi nähdessään ihmetyksen miesten kasvoilla. »Ei hän, mutta hänen sukuaan.»

»Niin, ja hänen kanssaan kulkenut», Pippin sanoi. »Ja Boromir teidän kaupungistanne oli kanssamme ja pohjoisessa hän pelasti minut lumen keskeltä ja sai viimein surmansa puolustaessaan minua vihollislaumaa vastaan.»

»Seis!» Gandalf sanoi. »Suruviesti olisi pitänyt kertoa ensimmäiseksi hänen isälleen.»

»Se on jo arvattu», Ingold sanoi, »sillä täällä on nähty viime aikoina outoja merkkejä. Mutta menkää nyt nopeasti sisään! Sillä Minas Tirithin valtiias odottaa kiihkeästi nähdäkseen sellaisen, joka tuo viimeiset uutiset hänen poikansa kuolemasta, oli tämä sitten ihminen tai –»

»Hobitti», sanoi Pippin. »Vain vähän apua voi minusta olla valtiaalenne, mutta minkä voin, sen teen, muistaen Boromir urheaa.»

»Hyvästi!» Ingold sanoi, ja miehet tekivät tietä Hallavaharjalle ja se meni sisään muurissa olevasta kapeasta portista. »Toivottavasti tuotte hyvät neuvot Denethorille hänen hädässään, ja meille kaikille, Mithrandir!» huusi Ingold. »Mutta arvatenkin tuotte tullessanne surun ja vaaran viestejä, kuten sanovat tapanne olevan.»

»Se johtuu siitä että tulen harvoin, mutta kun tulen, on apuni tarpeen», Gandalf vastasi. »Ja mitä tulee neuvoihin, sanon teille tämän: myöhään korjaatte Pelennorin muuria. Rohkeus on nyt paras puolustuksenne tulevaa myrskyä vastaan – se, ja se toivo jonka tuon. Sillä kaikki uutiseni eivät tiedä pahaa. Mutta jättäkää laastilastanne ja teroittakaa miekkanne!»

»Työ on tehty ennen iltaa», Ingold sanoi. »Tämä on viimeinen muurin osa, jonka korjaamme puolustuskuntoon: vähiten altis hyökkäykselle, onhan se Rohanin, ystäviemme puolella. Tiedättekö heistä mitään? Vastannevatko he kutsuunne?»

»He tulevat. Mutta he ovat taistelleet selustassanne monia taisteluita. Tämä tie ei enää vii turvaa kohti, eikä mikään tie. Olkaa valppaat! Jollei Gandalf Pahan ilmanlintua olisi, Anórienista päin olisi tulossa vihollisarmeija, ei Rohanin ratsastajia. Ja niin voi vieläkin käydä. Hyvästi, älkää nukkuko!»

Muurin takana aukesivat laajat maat. Nimellä Rammas Echor kutsuivat gondorilaiset tätä ulkomuuria, jonka he olivat rakentaneet suurella työllä sen jälkeen kun Ithilien joutui Vihollisen varjon alle. Sitä riitti yli viiden peninkulman matkan vuorten juurelta ja takaisin niin että sen sisään jäivät Pelennorin pellot, Anduinin syviin laaksoihin laskeutuvilla rinteillä ja penkereillä levittäytyvät hedelmälliset ja kauniit asutut maat. Muurin kaukaisin kohta oli koillisessa kahden peninkulman päässä Kaupungin Suuresta portista ja siellä se kohosi jyrkältä äyräältä joen vieressä leviävien pitkien tasamaan kaistaleiden yläpuolelle. Se oli rakennettu korkeaksi ja vahvaksi, sillä Osgiliathin kahlaamoilta ja silloilta nousi tuossa kohdin kiviaidan reunustamaa pengertä muurille tie, joka kulki kahden linnoitetun tornin

välisestä vartioidusta portista. Lähimmillään, kaakossa, muuri oli vähän yli puolen peninkulman päässä Kaupungista. Siellä, Etelä-Ithilienissä, Emyr Arnenin kukkuloiden liepeitä myötäilevä Anduin kääntyi jyrkästi länteen niin että ulkomuuri kohosi sen partaalla; sen alapuolella olivat Harlondin laiturit ja maihinnousupaikat, joihin eteläisistä maakunnista ylävirtaan purjehtivat alukset laskivat.

Asutut maat olivat vauraita, siellä oli paljon viljelysmaata ja hedelmätarhoja, maataloja, riihiä, aittoja, lampoloita ja navettoja, ja vihreyttä halkoivat lukematotomat Anduiniin laskevat solisevat purot. Silti oli siellä asuvien paimenien ja talonpoikien luku vähäinen, ja enimmäkseen gondorilaiset asuivat Kaupungin seitsemän piirin sisässä tai rajavuoristojen ylälaaksoissa Lossarnachissa tai paljon etelämpänä viiden vuolaan virran kauniissa Lebenninissä. Siellä vuorten ja meren välillä asui sitkeää väkeä. Heidä pidettiin gondorilaisina, mutta heidän verensä oli sekoittunutta, ja heidän joukossaan oli lyhyitä ja tummapintaisia ihmisiä, joiden esi-isät polveutuivat ehkä niistä ihmisistä, jotka asustivat vuorten varjoissa Mustina vuosina ennen kuninkaitten tuloa. Mutta vielä kauempana, Belfalasin suuressa maakunnassa asui suuriruhtinas Imrahil linnassaan Dol Amrothissa meren rannalla, ja hän ja hänen kansansa olivat korkeaa sukua, pitkiä ja ylpeitä ihmisiä, joilla oli merenharmaat silmät.

Kun Gandalf oli ratsastanut jonkin matkaa, alkoi taivas vaaleta ja Pippin kohottautui ja katsoi ylös. Vasemmalla levittäytyi usvameri kohti idän kylmää varjoa, mutta oikealla kohosivat korkeuksiin suuret vuoret, jotka alkoivat lännestä ja loppuivat äkkiä ikään kuin Virta olisi maan muodostuessa pureutunut suuren varustuksen läpi ja kovertanut valtavan laakson taistelujen ja kiistojen aiheeksi tuleville ajoille. Ja siinä missä Ered Nimraisin Valkoiset vuoret loppuivat, Pippin näki, niin kuin Gandalf oli luvannut, Mindolluinin vuoren tumman hahmon, korkeiden solien syvän sinipunan, nousevan päivän kilossa vaalenevat rinteet. Ja vuoren ulos työntyneellä penkereellä kohosi Vartioitu kaupunki ja sen seitsemän kivimuuria, jotka olivat niin vahvat ja vanhat, että näytti kuin Kaupunkia ei olisi rakennettu vaan sen olisivat jättiläiset muotoilleet itse maan ytimestä.

Pippinin tuijottaessa ihmeissään muuttuivat hämöttävän harmaat muurit valkoisiksi ja punertuivat aamussa aavistuksen verran, ja äkkiä aurinko kiipesi yli idän varjon ja paiskasi valokeilan Kaupungin kasvoihin. Silloin Pippin huudahti ääneen: korkeimman muurin keskeltä kohoava Echthelionin torni loisti taivasta vasten ja kimmelsi kuin helmi- ja hopeapiikki, pitkänä, kauniina ja sulavana, ja sen pinaakkeli kimalteli kuin kristalli; ja varustusten valkeat viirit aukenivat ja liehuivat aamupuhurissa ja kaukaa hän kuuli kirkkaan äänen, kuin hopeatorvien toivotuksen.

Niin ratsastivat auringon noustessa Gandalf ja Peregrin Gondorin ihmisten Suurille portille ja sen rautaovet kääntyivät sivuun heidän edessään.

»Mithrandir! Mithrandir!» huusivat miehet. »Nyt tiedämme, että myrsky on tosiaan lähellä!»

»Se on yllänne», Gandalf sanoi. »Olen ratsastanut sen siivillä. Päästäkää minut sisään! Minun on tavattava valtiianne Denethor, kun hän vielä on käskynhaltijanne. Miten ikinä käykin, sitä Gondoria, jonka te tunsitte, ei teillä pian enää ole. Päästäkää minut.»

Miehet vetäytyivät hänen äänensä käskyvoiman edessä eivätkä he enää kyselleet mitään, mutta he katselivat ihmeissään hobittia, joka istui hänen edessään,

ja hevosta, joka häntä kantoi. Sillä Kaupungin asukkaat käyttivät hevosia hyvin vähän, eikä kaduilla näkynyt yleensä muita kuin ne, joilla valtiaan sanansaattajat ratsastivat. Ja miehet sanoivat: »Eikö tuo ole yksi Rohanin kuninkaan hienoista ratsuista? Kukaties *rohirim* tulevat pian vahvistamaan voimaamme.» Mutta Hal-lavaharja käveli ylpeästi ylös pitkää kiemurtelevaa tietä.

Sillä sellainen oli Minas Tirith, että se oli rakennettu seitsemään, vuoreen louhittuun tasoon ja jokaisen ympärille oli pystytetty muuri ja joka muurissa oli portti. Mutta portit eivät olleet peräkkäin: kaupunginmuurin Suuri portti oli kehän itäreunalla, mutta seuraava antoi puolittain etelään, ja kolmas puolittain pohjoiseen ja niin edelleen edestakaisin yhä ylemmäksi, ja kivetty tie kaarteli puolelta toiselle kukkulan rinteessä Linnaa kohti. Aina milloin tie osui Suuren portin linjalle, se puhkaisi holvatus kätävän valtavan poikittaisen kiviseinämän läpi, joka jakoi kahtia kaikki piirit ensimmäistä lukuun ottamatta. Osittain vuoren alkuperäinen muoto, osittain vanhan ajan mahtava työ ja taito olivat luoneet Porttia vastapäätä ensimmäisen avaran aukion perältä yhä ylemmäksi kohoavan kalliokiilan, jonka kulma oli terävä kuin itää kohti kyntävän laivan emäpuu. Se kohosi aina korkeimman piirin tasalle saakka ja sen huipulla oli varustus; näin saattoi tähyistäjä ylhäältä Linnasta katsoa alas kuin merenkävijä vuorenkokaisen laivan kannelta neljätsataa kyynärää alempana olevalle Portille. Myös Linnan sisäänkäynti oli idän puolella, mutta se oli louhittu kalliioon, ja sieltä johti pitkä lamppujen valaisema rinne seitsemännelle portille. Tämän tien kuljettuaan saapui tulija viimein Yläpihalle ja Lähtenaukiolle Valkoisen tornin juurelle. Torni oli viisikymmentä sylvä korkeaa kivijalasta pinaakkeliin ja viisisataa kyynärää tasankoa ylempänä liehui Käskynhaltijoiden lippu.

Totisesti oli vahva tuo linna, jota ei vihollisarmeija pystyisi valtaamaan, mikäli siellä vain oli asekuntoisia miehiä, ellei tuo vihulainen hyökkäisi takaapäin, kiipeäisi Mindolluinin alarinteiden kautta kapealle harjanteelle, joka yhdisti Vartiokukkulan ja itse vuoren toisiinsa. Mutta tuo harjanne, joka kohosi viidennen muurin tasalle, oli reunustettu korkeilla rintavarustuksilla aina sen länsipäätä varjostavaan jyrkänteeseen saakka, ja tuolla paikalla kohosivat edesmenneiden kuninkaitten ja ruhtinaitten asumukset ja holvihaudat ikuisessa hiljaisuudessa vuoren ja tornin välissä.

Pippin tuijotti kasvavan ihmetyksen vallassa suurta kivikaupunkia, joka oli valtavampi ja upeampi kuin hänen mitkään kuvitelmansa, suurempi ja vahvempi kuin Rautapiha ja tuhannesti kauniimpi. Kuitenkin se itse asiassa rappeutui vuosi vuodelta, ja jo nyt siellä asui vain puolet siitä määrästä, joka sinne olisi hyvin mahtunut. Joka kadulla he sivuuttivat jonkin suuren talon tai pihan, jonka oven tai kaariportin päälle oli kaiverrettu monia kauniita outoja ja ikivanhoja kirjaimia; Pippin arveli niitä aikoja sitten taloissa eläneiden ihmisten ja sukujen nimiksi, mutta nyt olivat talot äänettömiä eikä niiden avarilta kiveyksiltä kuulunut askelten kopinaa, ei kaikunut ihmisen ääni saleissa, eivät katsoneet kasvot ovelta tai tyhjistä ikkunoista.

Viimein he saapuivat varjosta seitsemännelle portille. Sama lämmin aurinko, joka paistoi virran tuolla puolen, missä Frodo vaelsi Ithilienin viidoissa, loisti näillä sileillä muureilla ja vankooissa pylväissä ja suuressa holvissa, jonka lakikivi

oli hakattu kuninkaallisen kruunupään hahmoon. Gandalf laskeutui Hallavaharjan selästä, sillä Linnan alueelle ei päästetty hevosia, ja uljas ratsu antoi isäntänsä sanasta taluttaa itsensä pois.

Portin vartijoiden asu oli musta ja heillä oli oudonmuotoinen korkea kypärä, jossa oli pitkät ihonmyötäiset poskisuojukset ja näiden yläpuolella merilintujen valkeat siivet. Kypärät loistivat hopeanhohtoisina, sillä ne oli kuin olikin taottu *mithrilistä*; ne olivat menneiden kunnian aikojen perintöä. Mustaan asetakkiin oli kirjailtu lumivalkeana kukkiva puu ja sen yläpuolelle hopeakruunu ja monisakaraisia tähtiä. Tämä oli Elendilin perikunnan asepuke eivätkä sitä pitäneet koko Gondorissa ketkään muut kuin Linnan vartijat Lähteenpihan edustalla, missä Valkoinen puu oli aikanaan kasvanut.

Tuntui siltä kuin tieto heidän tulostaan olisi ehtinyt jo ennen heitä, ja heidät päästettiin heti sisään, sanaa sanomatta, ilman kysymyksiä. Gandalf asteli nopeasti valkokivisen pihan poikki. Ihana suihkulähde helmeili auringon valossa ja sen ympärillä levittäytyi vihreä nurmikko, mutta nurmikon keskellä nuokkui kuollut puu lammikon yllä, ja putoavat pisarat tipahtelivat surullisesti sen kuiltalta ja katkenneilta oksilta takaisin kirikkaaseen veteen.

Pippin vilkaisu puuta kiiruhtaessaan Gandalfin jäljessä. Se näytti hänestä murheelliselta, ja hän ihmetteli, miksi kuollut puu oli jätetty paikoilleen, kun kaikki muu oli niin hyvin hoidettua.

Seitsemän tähteä, seitsemän kiveä, puun yhden valkean vaan.

Gandalfin mutisemat sanat palasivat hänen mieleensä. Sitten hän olikin jo loistavan tornin alla suureen saliin johtavalla ovella, ja hän sivuutti velhon kannoilla pitkät äänettömät ovenvartijat ja astui kivisen rakennuksen viileisiin kaikeihin varjoihin.

He kävelivät kivettyä käytävää, joka oli pitkä ja tyhjä, ja samalla Gandalf puheli hiljaa Pippinille. »Varo sanojasi, mestari Peregrin! Tämä ei ole oikea paikka hobittinokkeluudelle. Théoden on hyväsydäminen vanhus. Denethor on toista maata, ylpeä ja herkkä, mies jolla on paljon suuremmat sukujuuret ja enemmän valtaa vaikka häntä ei kutsutakaan kuninkaaksi. Hän puhuu enimmäkseen sinulle, ja kyselee paljon, sillä sinä pystyt kertomaan hänen pojastaan Boromirista. Hän rakasti poikaansa suuresti, kukaties liikaakin, rakasti juuri siksi että he ovat erilaiset. Mutta tämän rakkauden varjolla hän arvelee saavansa selville haluamansa sinulta helpommin kuin minulta. Älä kerro hänelle enempää kuin on tarpeen, ja jätä mainitsematta Frodon matkan aihe. Minä teen sen ajallaan. Äläkä sano mitään Aragornista, ellei sinun ole pakko.»

»Miksei? Mitä vikaa Konkarissa on?» kuiskasi Pippin. »Hänenhän piti tulla tänne – hänen saapuu joka tapauksessa kohta itse.»

»Saattaa olla», Gandalf sanoi. »Mutta jos hän tulee, hän tulee luultavasti tavalla, jota kukaan ei odota, ei edes Denethor. Niin on parempi. Ainakaan me emme saisi kertoa etukäteen hänen tulostaan.»

Gandalf pysähtyi korkean kiiltävän metallioven eteen. »Mestari Pippin, nyt ei ole aikaa opettaa sinulle Gondorin historiaa, vaikka olisi ehkä parempi, jos olisit oppinut jotakin niihin aikoihin, kun vielä etsiskelit linnunpesiä ja lorvailit Konnun metsissä. Tee niin kuin pyydän! Tuskin on viisasta tuodessaan uutisia mahattavan ruhtinaan perillisen kuolemasta puhua vuolaasti jostakusta joka, mikäli saapuu, vaatii itselleen kuninkuutta. Riittääkö?»

»Kuninkuutta?» kysyi Pippin äimistyneenä.

»Sitä juuri», Gandalf sanoi. »Jos olet kulkenut kaikki päivät korvat tukossa ja älli unten mailla, on aika herätä!» Hän koputti oveen.

Ovi avautui, vaikka kukaan ei näyttänyt avanneen sitä. Pippin katseli suurta salia. Sitä valaisivat syvät ikkunat leveiden laivojen reunoilta, joita keskisalista erottivat kattoa kannattelevat korkeat pylväät. Näiden yhdestä kappaleesta hakattujen mustien marmoripylväiden kapiteelit oli veistetty täyteen outhoja eläinhahmoja ja lehtikuvioita; korkealla varjoissa kiilui himmeää kultaa laaja holvi. Lattia oli valkoisena hohtavaa kiillotettua kiveä ja siihen oli upotettu monivärisiä virtaavia kuvioita. Koko tuossa pitkässä juhlavassa salissa ei näkynyt minkäänlaisia verhoja, ei historiallisia tapahtumia kuvaavia kudottuja seinävaatteita, ei ylipäänsä mitään kangasta tai edes puuta, mutta pylväiden välissä seiso i kylmään kiveen veistetty äänetön rivistö pitkiä hahmoja.

Äkkiä Pippinin mieleen palasivat Argonathin hakatut kalliot ja ihmetys valtasi hänet, kun hän katseli aikaa kuolleiden kuninkaitten kujaa. Salin päässä moniaskelmaisella korokkeella oli korkea valtaistuun ja sen yläpuolella kruunatun kypärän muotoinen marmorikatos; valtaistuimen takana oli seinään veistetty kukkivan puun kuva, joka oli koristeltu kalliilla kivillä. Mutta valtaistuun oli tyhjä. Korokkeen juurella, sen leveällä ja syvällä alimmalla askelmalla oli kivinen tuoli, musta ja vailla koristeita, ja sillä istui vanha mies tuijottaen syliinsä. Hänellä oli kädessään kultanuppinen valkoinen sauva. Hän ei katsonut heihin. He astelivat juhlallisesti pitkää lattiaa häntä kohti, kunnes seisoivat kolmen askelen päässä hänen tuolistaan. Silloin Gandalf puhui.

»Terve, Minas Tirithin valtiias ja käskynhaltija, Denethor Ecthelionin poika! Olen tullut tuomaan neuvoja ja uutisia tällä synkällä hetkellä.»

Silloin vanha mies nosti katseensa. Pippin näki veistokselliset kasvat, ylpeät luut ja norsunluuihon, ja pitkän kyömynenän tummien syvien silmien välissä, eikä hänelle tullut niinkään mieleen Boromir kuin Aragorn. »Synkkä totisesti on tämä hetki», sanoi vanhus, »ja sellaisina hetkinä on tapasi tulla, Mithrandir. Mutta vaikka kaikki merkit ennustavat, että Gondorin kohtalonhetki lähestyy, vähäisempi on minulle tuo pimeys kuin on oma pimeyteni. Minulle on kerrottu, että tuot mukanas i jonkun, joka näki poikani kuolevan. Tämäkö se on?»

»Tämä», Gandalf sanoi. »Toinen kahdesta. Toinen on Rohanin Théodenin luona ja tulee kukaties myöhemmin. He ovat puolituisia, kuten näette, mutta tämä ei kuitenkaan ole se, josta enteet puhuivat.»

»Puolituinen kuitenkin», sanoi Denethor synkästi, »eikä rakkauteni heidän nimeään kohtaan ole suuri, sillä nuo onnettomat sanat tulivat neuvonpitojemme kiusaksi ja veivät poikani pois huimapäiselle matkalle, joka koitui hänen kuolemakseen. Voi Boromiriani! Nyt sinua tarvitaan. Faramir olisi saanut mennä hänen sijastaan.»

»Hän oli valmis menemään», Gandalf sanoi. »Älkää olko surussanne epäoikeudenmukainen! Boromir vaati tehtävän itselleen eikä suvainnut kenenkään muun sitä ottavan. Hän oli korskea mies, joka otti sen mitä tahtoi. Kuljin kauan hänen kanssaan ja opin paljon hänen mielensä laadusta. Mutta puhutte hänen kuolemastaan. Oletteko saanut siitä tietoja ennen meidän tuloamme?»

»Olen saanut tämän», Denethor sanoi, asetti maahan sauvansa ja nosti sylistään esineen, jota oli tuijottanut. Kummassakin kädessään hän piteli keskeltä

haljenneen suuren torven puolikasta, joista näki, että se oli ollut hopeakoristeinen villihärän sarvi.

»Tuo on se torvi, joka Boromirilla oli aina mukanaan!» huudahti Pippin.

»Niin totisesti on», Denethor sanoi. »Ja minä kannoin sitä aikanaan ja niin on kantanut huoneemme vanhin poika kauas kadonneisiin aikoihin saakka, kun meillä vielä oli kuningas, aina siitä lähtien, kun Vorondil Mardilin isä metsästi Arawin villikarjaa Rhûnin kaukaisilla laiturilla. Kolmetoista päivää sitten kuulin sen heikosti soivan pohjoisilla rajoilla, ja Virta toi sen minulle, haljenneena: se ei enää soi.» Hän vaikeni ja syntyi painostava hiljaisuus. Äkkiä hän käänsi tummanpuhuvan katseensa Pippiniin. »Mitä sinä sanot siihen, puolituinen?»

»Kolmetoista, kolmetoista päivää», änkytti Pippin. »Kyllä, kyllä kai se niin on. Minä tosiaan seisoin hänen rinnallaan, kun hän puhalsi torveen. Mutta apua ei tullut. Vain lisää örkkejä.»

»Sinä siis», Denethor sanoi ja katsoi tutkivasti Pippinin kasvoja. »Sinä olit siis siellä? Kerro enemmän! Miksi apua ei tullut? Ja miten sinä pääsit pakoon, mutta hän ei, vaikka oli voimallinen mies, jos vastassa oli pelkkiä örkkejä?»

Pippin punetui ja unohti pelkonsa. »Voimallisimmankin miehen voi yksi nuoli surmata», hän sanoi, »ja Boromiriin sattui monta. Kun viimeksi näin hänen, hän vajosi puun juureen ja nykäisi mustasulkaisen nuolen kyljestään. Sitten pyörryin ja minut otettiin vangiksi. En nähnyt häntä enää, enkä tiedä enempää. Mutta pidän hänen muistoaan kunniaassa, sillä hän oli hyvin urhoollinen. Hän kuoli pelastaakseen meidät, sukulaiseni Meriadocin ja minut, kun Mustan ruhtinaan sotajoukko oli yllättänyt meidät metsässä, ja vaikka hän kaatui ja epäonistui, kiitollisuuteni ei siitä laannu.»

Sitten Pippin katsoi vanhusta silmiin, sillä ylpeys kiehui kummasti hänessä tuon kylmän äänen ylenkatseen ja epäilyksen takia. »Varmaan teidänlaisenne ihmisten valtiat näkee pieneksi tarjouksen, jonka tekee hobitti, pohjoisen Konnun asukas, mutta olen palveluksessanne sellaisena kuin olen, maksuksi velastani.» Pippin sysäsi sivuun harmaan kaapunsa, veti pienen miekkansa esiin ja laski sen Denethorin jalkojen juureen.

Vanhuksen kasvoilla karehti hienoinen hymy, kuin talvi-illan kylmä aurinko, mutta hän taivutti päänsä, pani syrjään torvensirpalet ja ojensi kätensä. »Anna ase minulle!» hän sanoi.

Pippin kohotti miekkaa ja ojensi kahvan käskynhaltijaa kohti. »Mistä tämä on kotoisin?» Denethor kysyi. »Se on nähnyt monia, monia vuosia. Onko tämän terän oma pohjoinen kansasi takonut hamassa menneisyydessä?»

»Se on kotoisin hautakummuista, joita on maani rajoilla», Pippin sanoi. »Mutta nyt siellä asuu vain kauheita haamuja, enkä mielelläni kerro niistä enempää.»

»Huomaan että sinuun liittyy outoja tarinoita», Denethor sanoi, »ja jälleen kerran kävi todeksi, että miehen – tai puolituisen – ulkonäkö saattaa pettää. Otan vastaan tarjouksesi. Sillä sinua eivät sanat lannista, ja puheesi on kohteliaista, joskin sen parsi saattaa kuulostaa meidän eteläiseen korvaamme oudolta. Ja tulevina aikoina tarvitsemme kaiken kohteliaan väen, suuret ja pienet. Vanno nyt minulle vala!»

»Ota kahvasta kiinni», Gandalf sanoi, »ja lausu valiaan perässä, mikäli pysyt päätöksessäsi.» »Pysyn», sanoi Pippin.

Vanhus laski miekan syliinsä ja Pippin pani kätensä sen kahvalle ja lausui hitaasti Denethorin jäljessä:

»Täten vannon uskollisesti palvelevani Gondoria ja valtakunnan herraa ja käskynhaltijaa, lupaan puhua ja olla vaiti, tehdä ja tekemättä jättää, tulla ja mennä, puutteen ja yltäkylläisyyden, sodan ja rauhan aikana, eläissä ja kuollessa, tästä hetkestä alkaen kunnes herrani minut vapauttaa, tai kuolema korjaa, tai maailma loppuu. Tämän sanon minä Peregrin Paladinin poika, puolituisten Konnusta.»

»Ja minä kuulen tämän, minä Denethor Ecthelionin poika, Gondorin valtiass, korkean kuninkaan käskynhaltija, enkä sitä unhoita, enkä jätä palkitsematta sitä mikä annettu on: uskollisuutta rakkaudella, uljuutta kunnialla, valapattoutta kostolla.» Sitten Pippin sai miekkansa takaisin ja pani sen huotraan.

»Ja nyt», Denethor sanoi, »saat ensimmäisen käskyini: puhu, älä ole vaiti! Kerro tarinasi kokonaan, ja pidä huoli, että palautat mieleesi kaiken mikä koskee poikaani Boromiria. Istu ja aloita kertomuksesi!» Puhuessaan hän löi pientä hopeakumistinta, joka oli hänen tuolinsa lähellä, ja heti tuli paikalle palvelijoita. Pippin huomasi, että nämä olivat seisseet syvennyksissä oven kummallakin puolen, niin että Gandalf ja hän eivät olleet heitä nähneet.

»Tuokaa viiniä ja ruokaa ja istuimet vieraille», Denethor sanoi, »ja katsokaa, ettei kukaan tuntiin häiritse meitä.»

»Enempää minulla ei ole aikaa antaa teille, sillä monet muut tehtävät vartovat», hän sanoi Gandalfille. »Monet tärkeämmät tehtävät, arvatenkin, mutta eivät minulle yhtä tähdelliset kuin tämä. Kukaties voimme puhua uudestaan päivän lopulla.»

»Ja aikaisemminkin, toivon ma», Gandalf sanoi. »Sillä en ole ratsastanut tänne Rautapihasta tuulen nopeudella seitsemääkymmentäviittä peninkulmaa vain tuodakseni teille yhden pienen soturin, vaikka kuinkakin kohteliaan. Eikö teille ole mitään merkitystä sillä, että Théoden on käynyt suuren taistelun ja että Rautapiha on kukistettu ja että olen katkaissut Sarumanin sauvan?»

»Sillä on suuri merkitys. Mutta näistä teoista tiedän jo tarpeeksi, jotta osaan suunnitella toimeni idän uhkaa vastaan.» Hän käänsi tummat silmänsä Gandalfiin, ja silloin Pippin näki, että heissä oli jotakin samaa, ja hän tunsu jännityksen noiden kahden välillä, ikään kuin heidän silmiensä välillä olisi kytenyt hehkuva lanka valmiina milloin tahansa leimahtamaan liekkiin.

Denethor näytti totisesti paljon enemmän suurelta velholta kuin Gandalf, kuninkaallisemmalta, kauniimmalta, mahtavammalta ja vanhemmalta. Kuitenkin Pippin vaistosi, että Gandalfilla oli enemmän voimaa ja syvempää viisautta ja mahtia, kätkeytyä. Ja vanhempi hän oli, paljon vanhempi. »Kuinka paljon vanhempi?» mietti Pippin ja huomasi sitten, ettei hän ollut ennen tullut sitä ajatelleeksi. Puuparta oli sanonut jotakin velhoista, mutta silloinkaan Pippin ei ollut pitänyt Gandalfia yhtenä heistä. Mikä Gandalf oli? Milloin ja missä, aikoja sitten, hän oli tullut maailmaan, ja milloin hän sen jättäisi? Sitten hänen pohdintansa katkesi ja hän näki, että Denethor ja Gandalf yhä tuijottivat toisiaan silmiin kuin lukien toistensa ajatuksia. Mutta Denethor käänsi katseensa syrjään ensin.

»Niin on», hän sanoi, »että vaikka Kivet ovat kertoman mukaan kadonneet, yhä on Gondorin valtiailla tarkempi näkö kuin vähäisemmillä ihmisillä, ja monet viestit he saavat. Mutta istukaa!»

Silloin tuli miehiä kantaen tuolia ja matalaa jakkaraa, ja yksi toi tarjottimella hopeakannun ja pikareita ja valkoisia kakkusia. Pippin istuutui, mutta hän ei

J. R. R. TOLKIENIN SUUREN FANTASIAEPOKSEN
TARU SORMUSTEN HERRASTA KOLMAS OSA
TARKISTETTUNA SUOMENNOKSENA

»Upeasti kerrottu tarina, josta ei väriä,
vauhtia eikä hurjia käänteitä puutu.»

New Statesman

»Tarina soljuu loisteliaaseen tyyliin kohti päätelistettään
– – poikkeuksellinen mielikuvituksen tuote.»

The Times

»Tekijän hämmästyttävä kekseliäisyys jatkuu loppuun saakka
ja vielä senkin jälkeen teoksen liitteissä.»

The Guardian

»Tulvillaan huimien seikkailujen jännitystä
ja vertojaan hakevia sankaritekoja.»

Satakunnan Kansa

	 9 789510 508619	
www.wsoy.fi	84.2	ISBN 978-951-0-50861-9
		TOLKIEN®